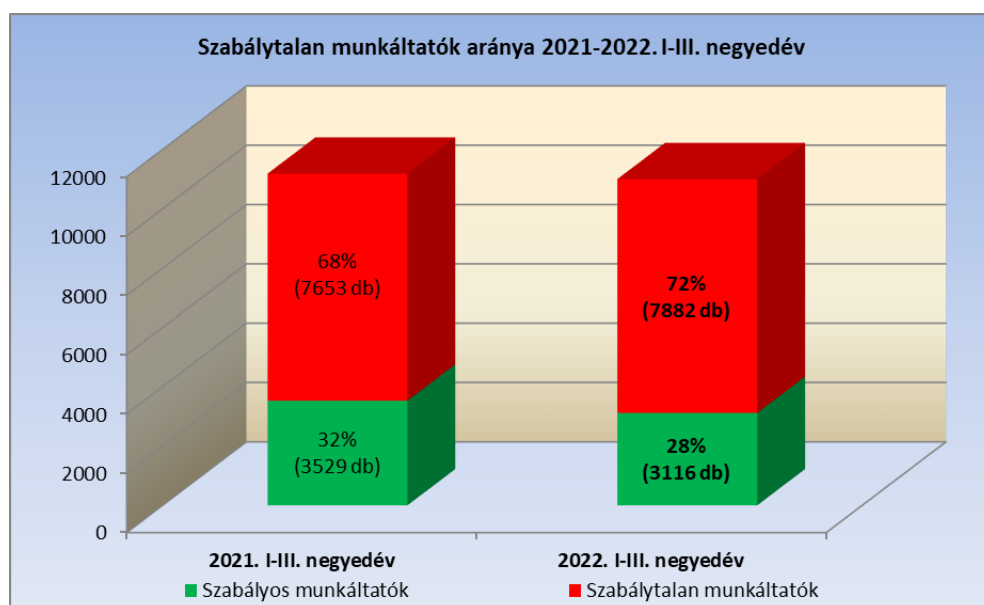

A foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzések tapasztalatai (2022. január 1. – szeptember 30.)

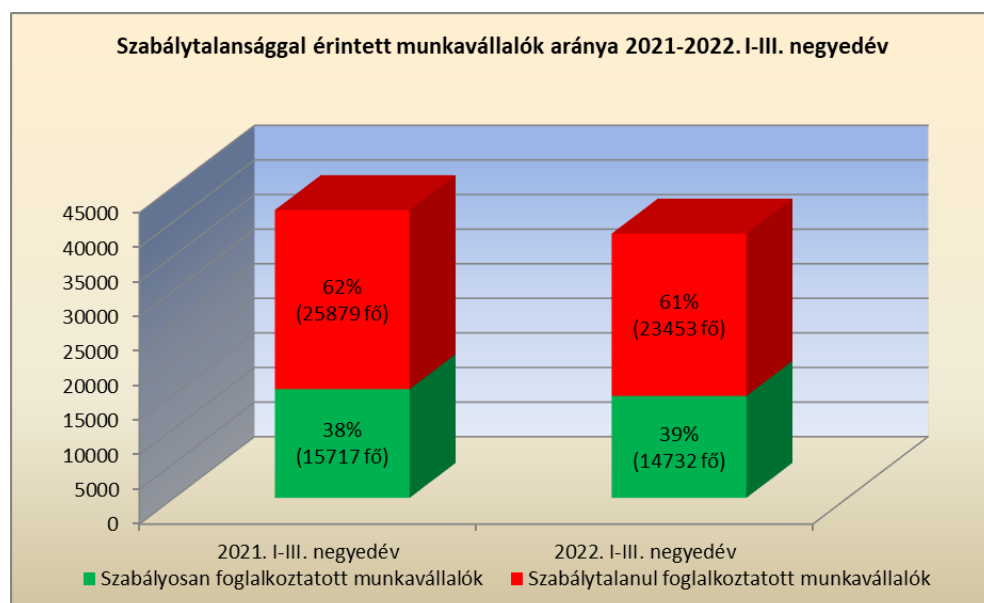
1. Főbb ellenőrzési adatok

2022. szeptember 30-ig a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság **10 998 munkáltatót** ellenőrzött, a vizsgálatok során a **foglalkoztatók 72 %-nál tart fel munkaügyi jogsértéseket**, amelyek az ellenőrzés alá vont **munkavállalók (38 185 fő) 61 %-át érintették**.

2021. első háromnegyed évhez viszonyítva az ellenőrzések száma közel változatlan (2021. szeptember 30-ig: 11 182 db), a szabálytalan munkáltatók arányában (2021. szeptember 30-ig 68 %) növekedés figyelhető meg.

A munkavállalói érintettséget vizsgálva megállapítható, hogy kevesebb munkavállalót érintett ellenőrzés (2021. szeptember 30-ig 41 596 fő), de közel azonos arányban érintett valamilyen munkaügyi jogsértés munkavállalókat 2022. első háromnegyedévében (2021. szeptember 30-ig 62 %).

2. Tipikus jogsértések

2.1. Feketefoglalkoztatás

Az ellenőrzési tapasztalatok szerint továbbra is meghatározó a **feketefoglalkoztatás**, mely a vizsgálatokkal érintett munkavállalók **16,54 %-át** tette ki (6 317 fő). Az ellenőrzéssel érintett munkavállalókhoz viszonyítva **a feketefoglalkoztatással érintett munkavállalók aránya növekedett 2022. első háromnegyed évben** és a 2011-től vizsgált első háromnegyedévek tekintetében **most volt a legmagasabb**.

Ez arra is vezethető vissza, hogy az ellenőrzések jelentős többsége olyan munkahelyre irányul, ahol ténylegesen megsértik a munkavállalók jogait, vagyis **hatékonyan történik az ellenőrzési célpontok kiválasztása**.

Összesen	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2022. I-III. né.	38 185	6317	16,54%
2017. I-III. né.	60331	9591	15,90%
2019. I-III. né.	50497	7865	15,58%
2020. I-III. né.	45489	7062	15,52%
2021. I-III. né.	41596	5863	14,10%
2018. I-III. né.	54781	7462	13,62%
2016. I-III. né.	74472	8663	11,63%
2015. I-III. né.	65066	7353	11,30%
2014. I-III. né.	81 793	8477	10,36%
2013. I-III. né.	90 009	8291	9,21%
2011. I-III. né.	160145	11016	6,88%
2012. I-III. né.	152 738	8377	5,48%

Az építőipar adta az ágazatok közül az összes feketén foglalkoztatott munkavállaló 52 %-át (3 285 fő) ez az **arány** hasonló az elmúlt év első háromnegyed évéhez. (53 %, 3 097 fő). Az ágazatban ellenőrzéssel érintett munkavállalókkal összevetve növekedés figyelhető meg (31,00%-ról **37,39 %-ra** változott) és az építőipari vállalkozások felelősek a korábbi tapasztalatokkal megegyezően – így jelenleg is - a legtöbb munkavállaló bejelentésének elmulasztásáért.

Építőipar	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2018. I-III. né.	7087	2858	40,33%
2017. I-III. né.	8676	3492	40,25%
2020. I-III. né.	9178	3434	37,42%
2022. I-III. né.	8 785	3285	37,39%
2016. I-III. né.	9 069	3296	36,34%
2019. I-III. né.	8669	3136	36,17%
2013. I-III. né.	6 395	2309	36,11%
2014. I-III. né.	8 981	3157	35,15%
2021. I-III. né.	9 989	3097	31,00%
2015. I-III. né.	8 721	2543	29,16%
2011. I-III. né.	9 658	2132	22,07%
2012. I-III. né.	9 299	1635	17,58%

A **mezőgazdasági** ágazatból a feketén foglalkoztatott munkavállalók **2 %-a (154 fő)** került ki, amely kevesebb (4%, 272 fő) a tavalyi év azonos időszakában tapasztaltakhoz.

Az ágazatban ellenőrzéssel érintett munkavállalókhöz viszonyítva is csökkenés figyelhető meg a feketén foglalkoztatott munkavállalók arányában (2021. szeptember 30-ig 19,7 % 2022. szeptember 30-ig **17,04 %**). A mezőgazdaságban az egyik legingadozóbb a feketefoglalkoztatás mértéke, ami az ágazat speciális jellegére, ellenőrzési bonyolultságára vezethető vissza. A nagyobb és eldugottabb munkavégzési területek, a szezonális jelleg és az olykor nagyobb munkavállalói létszám jellemzi az ágazatot, ami az ellenőrzések szempontjából is eltérést jelent.

Mezőgazdaság	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2017. I-III. né.	2941	859	29,21%
2015. I-III. né.	1 936	437	22,57%
2021. I-III. né.	1 381	272	19,70%
2016. I-III. né.	2 343	452	19,29%
2019. I-III. né.	2143	399	18,62%
2022. I-III. né.	904	154	17,04%
2014. I-III. né.	3 947	640	16,21%
2012. I-III. né.	5 370	866	16,13%
2011. I-III. né.	4 496	667	14,84%
2013. I-III. né.	2 382	324	13,60%
2018. I-III. né.	3587	466	12,99%
2020. I-III. né.	3106	358	11,53%

A **feldolgozóiparban** az ellenőrzéssel érintett munkavállalók **6,03 %-a (239 fő)** volt feketén foglalkoztatva, ami 2021. első háromnegyed évhez képest növekedést mutat (3,11 %, 216 fő). A **gépiparban** az ellenőrzéssel érintett munkavállalók **1,18 %-át (74 fő)** érintette a feketefoglalkoztatás, mely csökkent a 2021. évi hasonló időszak adataihoz (1,56 %, 101 fő) képest. A gépiparban csekély mértékű a feketefoglalkoztatás. Ez arra vezethető vissza, hogy egy-egy nagy munkavállalói létszámot foglalkoztató ipari munkáltató fejlett és jól felkészült munkaügyi apparátussal rendelkezik.

Az összes feketén foglalkoztatott munkavállaló 5 %-a került ki a két szektorból. 2021. szeptember 30-ig 6 % volt ez az arányszám.

Feldolgozóipar	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2017. I-III. né.	8621	568	6,59%
2018. I-III. né.	6726	434	6,45%
2022. I-III. né.	3966	239	6,03%
2020. I-III. né.	5988	357	5,96%
2016. I-III. né.	15469	784	5,07%
2019. I-III. né.	9476	412	4,35%
2014. I-III. né.	17 145	622	3,63%
2015. I-III. né.	10164	362	3,56%
2013. I-III. né.	16 989	530	3,12%
2021. I-III. né.	6 936	216	3,11%
2012. I-III. né.	27 184	783	2,88%
2011. I-III. né.	27439	686	2,50%

Gépipar	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2019. I-III. né.	4617	138	2,99%
2015. I-III. né.	8502	246	2,89%
2016. I-III. né.	10049	264	2,63%
2020. I-III. né.	6537	136	2,08%
2013. I-III. né.	13 339	222	1,66%
2017. I-III. né.	8442	139	1,65%
2021. I-III. né.	6493	101	1,56%
2014. I-III. né.	13 249	177	1,34%
2022. I-III. né.	6250	74	1,18%
2018. I-III. né.	6847	73	1,07%
2012. I-III. né.	34 757	256	0,74%
2011. I-III. né.	24897	163	0,65%

A **személy- és vagyonvédelmi** munkáltatók adták országos szinten 2022. első háromnegyed évében a feltárt feketén foglalkoztatott munkavállalók **8 %-át (487 fő)**, ami ugyanolyan arány, mint 2021. azonos időszakában mért adatok (2021. szeptember 30-ig: 8 %, 451 fő).

Az **ágazatban ellenőrzéssel érintett munkavállalók 25,44 %-a volt feketén foglalkoztatva**, mely a 2021-ben mért 26,10 %-hoz képest viszont **közel változatlan**. 2011. évtől kezdődően az első háromnegyed évekkkel összehasonlítva, 2022. első háromnegyed évben volt a negyedik legmagasabb ez az arányszám.

Vagyonvédelem	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2017. I-III. né.	3190	918	28,78%
2019. I-III. né.	3964	1042	26,29%
2021. I-III. né.	1728	451	26,10%
2022. I-III. né.	1 914	487	25,44%
2016. I-III. né.	5 277	1124	21,30%
2013. I-III. né.	7 405	1362	18,39%
2018. I-III. né.	4418	809	18,31%
2011. I-III. né.	20 447	3727	18,23%
2020. I-III. né.	3313	552	16,66%
2014. I-III. né.	5 940	975	16,41%
2015. I-III. né.	6 456	1033	16,00%
2012. I-III. né.	12 288	1595	12,98%

A feketén foglalkoztatott munkavállalók ágazati megoszlását tekintve a **kereskedelmi vállalkozások részesedési aránya 10 % (642 fő) volt**, mely 2021. szeptember 30-ig mért adatokhoz képest nőtt, akkor 9 % (521 fő) volt ez az arányszám.

Az ágazatban ellenőrzött munkavállalókra vetítve is **növekedés** tapasztalható, mivel a kereskedelmi ágazatban dolgozók **10,49 %-át** foglalkoztatták a feketefoglalkoztatás valamelyik formájában, szemben a tavalyi év 7,46 %-ával. A tavalyi mérsékelt adatok nem folytatódtek tovább és az első háromnegyed évek tekintetében 2011. évtől kezdődően 2022. első háromnegyed évben volt a harmadik legmagasabb a feketefoglalkoztatás a kereskedelemben.

Kereskedelem	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2019. I-III. né.	4894	575	11,75%
2017. I-III. né.	10670	1161	10,88%
2022. I-III. né.	6 121	642	10,49%
2020. I-III. né.	4183	422	10,09%
2018. I-III. né.	7043	690	9,80%
2016. I-III. né.	8 919	766	8,59%
2014. I-III. né.	11 191	957	8,55%
2015. I-III. né.	8 389	676	8,06%
2021. I-III. né.	6 988	521	7,46%
2013. I-III. né.	14 364	1013	7,05%
2012. I-III. né.	21 447	849	3,96%
2011. I-III. né.	21 158	808	3,82%

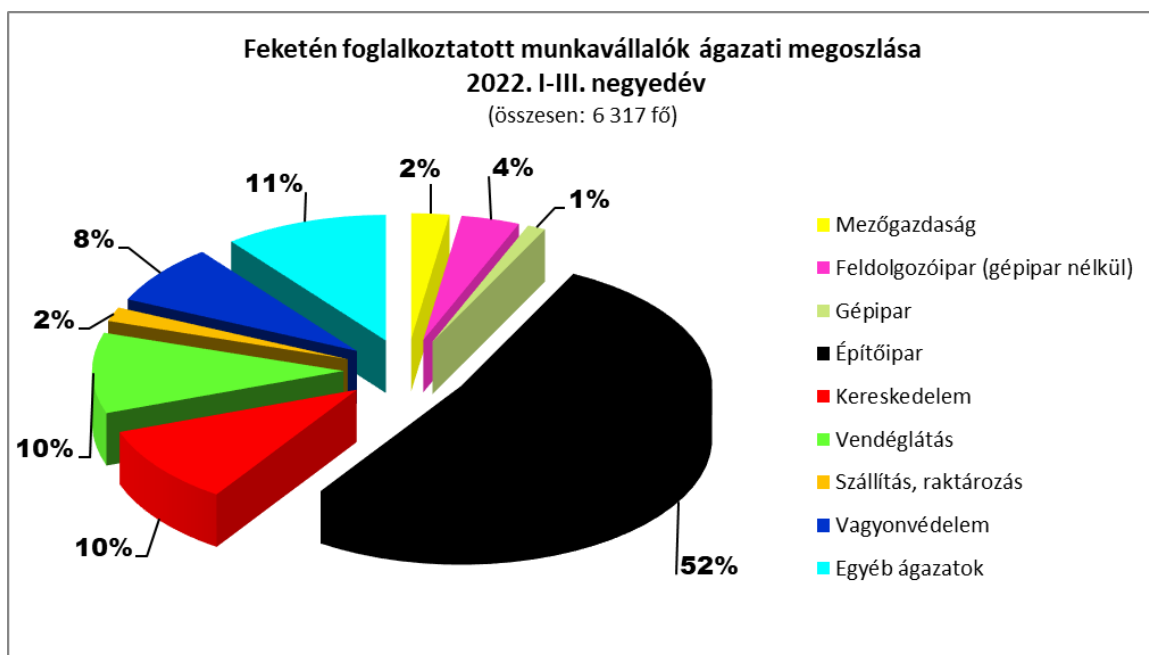
A **vendéglátásban** 2022. szeptember 30-ig az ágazaton belül az ellenőrzéssel érintett munkavállalók **15,88 %-át (654 fő)** érintette feketefoglalkoztatás, mely magasabb a 2021. szeptember 30-ig (13,82 %, 430 fő) mért adatoktól.

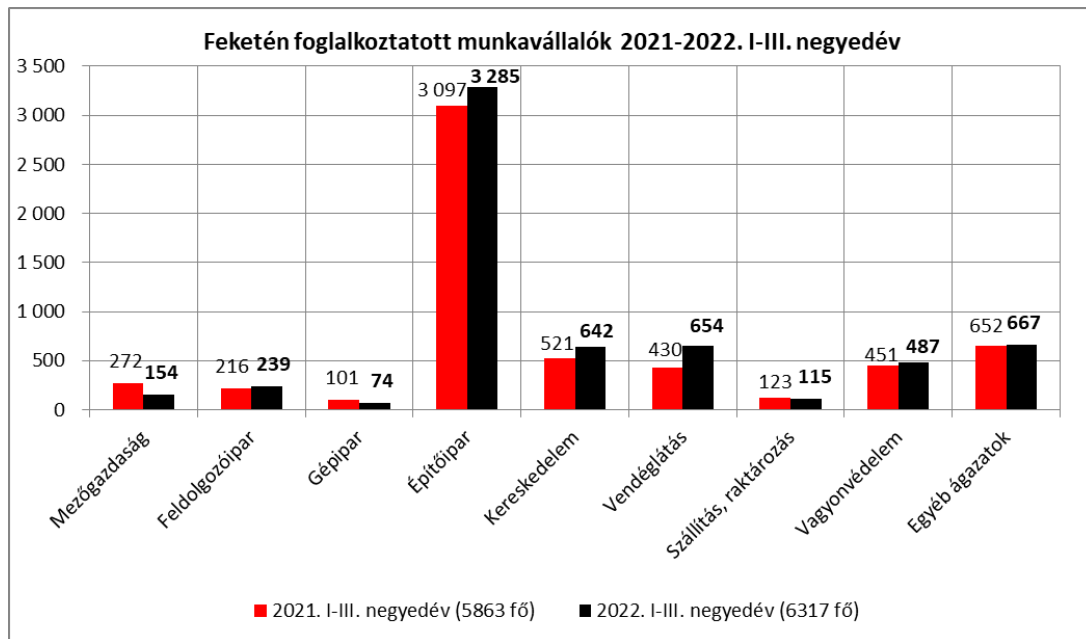
A feketefoglalkoztatás **ágazatok közötti megoszlása tekintetében** a tavalyi hasonló időszakhoz képest is növekedés történt (2021. szeptember 30-ig: 7 %, 2022. szeptember 30-ig.: **10 %**).

Vendéglátás	Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya
2020. I-III. né.	3786	674	17,80%
2018. I-III. né.	5689	983	17,28%
2017. I-III. né.	5583	935	16,75%
2022. I-III. né.	4 119	654	15,88%
2016. I-III. né.	6 884	967	14,05%
2021. I-III. né.	3 111	430	13,82%
2019. I-III. né.	4960	656	13,23%
2013. I-III. né.	8 588	1061	12,35%
2015. I-III. né.	5 842	720	12,32%
2014. I-III. né.	6 329	721	11,39%
2011. I-III. né.	12 334	1201	9,74%
2012. I-III. né.	10 146	920	9,07%

A feketefoglalkoztatás aránya az ellenőrzéssel érintett munkavállalókra vetítve kedvezőtlen képet fest és a 2011-től vizsgált első háromnegyedévek tekintetében most volt a legmagasabb, valamint a feketén foglalkoztatott munkavállalók abszolút száma is több volt, mint egy évvel ezelőtt.

A tavalyi hasonló időszakhoz viszonyítva, csak a mezőgazdaságban és a gépipari szektorban javult a helyzet, a vagyonvédelem területén közel változatlan a feketefoglalkoztatás helyzete, míg az összes többi szektorban negatív tendencia figyelhető meg.

A feketefoglalkoztatással kapcsolatosan továbbra is megállapítható, hogy a **bejelentés elmulasztása** a leggyakoribb szabálytalanság, mely mind klasszikus munkaviszony, mind egyszerűsített foglalkoztatás keretein belül előfordul.

Általános tapasztalat, hogy a feketefoglalkoztatás gyakran tudatos a munkáltatók részéről, a be nem jelentett foglalkoztatás jelentős versenyelőnyt biztosít a nagyobb profit elérése érdekében.

Sokszor tapasztalták a hatóság munkatársai, hogy a munkáltatók kívánnak a bejelentés megtételével, bízni az ellenőrzések elmaradásában. Miközben minden elő van készítve, hisz az ellenőrzés megkezdését követő rövid időn belül be is jelentik az ellenőrzés napjára a munkavállalót, ezzel mintegy elismerve a szabálytalanságot.

A bejelentés nélküli foglalkoztatással kapcsolatban a munkáltatói hivatkozások közül még mindig az **„adminisztrációs hiba”, a „könyvelő mulasztása”, a „próbamunka”,** és az „első munkanap” kifogások a legjellemzőbbek. Gyakran hivatkoznak internetkapcsolattal összefüggő problémára a bejelentés elmulasztásának okaként. Az ilyen esetekben a hatóság felhívja a munkáltatók figyelmét arra, hogy más módon is teljesíthető a bejelentést.

Továbbra is előfordul a „próbamunka” intézménye esetenként hosszabb ideig „próbamunkán” foglalkoztatják, munkaszerződés és bejelentés nélkül a munkavállalót. Akkor jelentik be a munkavállaló jogviszonyát, munkaszerződést akkor kötnek vele, ha a munkavállaló „megfelelt”. **A próbamunkának nevezett – valójában – próbaidő is a munkaviszony része, azaz erre hivatkozással a munkáltató nem mentesülhet a bejelentési kötelezettsége alól.**

Továbbra is gyakori az adminisztrációs hibára való hivatkozás, valamint tipikus „kifogás”, hogy a munkavállalók bejelentéséhez szükséges adatokat időben leadták a könyvelőnek, de a könyvelő elmulasztotta a bejelentésüket.

Gyakori hivatkozás, hogy az ellenőrzéssel érintett nap a munkavállaló első munkanapja (a gyakorlatban valójában a munkavállalók jellemzően tudnak arról a minimális munkáltatói elvárásról, ha már „megbuktak”, akkor a szabálytalanság a lehető legrövidebb időszakra legyen bizonyítható (így ennek megfelelően nyilatkoznak). Ennek következtében a legtöbb esetben a

foglalkoztatás csak az ellenőrzés napjára és az azt megelőző rövidebb időszakra állapítható meg.

A nehezen megközelíthető munkahelyeken (különösen az építőipar és a vagyonvédelem területén) a munkáltatók bíznak az ellenőrzések elmaradásában és sokszor tudatosan nem jelentik be a munkavállalókat.

Általános tapasztalat, hogy az elmúlt években a munkáltatói járulékkerhek folyamatos csökkenése nem eredményezte a fekete foglalkoztatás jelentős változását, mivel számos munkáltató nem változtatott „jól bevált” gyakorlatán tekintettel többek között az alacsony ellenőrzési fenyegetettségére is.

Egyszerűsített foglalkoztatás esetén a bejelentés elmulasztása hátterében általában a következő okok figyelhetők meg:

- A nem túl kimagasló összegben meghatározott közterhek befizetésének tudatos elkerülése.
- Az egyszerűsített foglalkoztatás időbeli korlátainak kijátszására irányuló szándék. Ha egy munkáltató havi 15 napnál több alkalommal foglalkoztatja a munkavállalót, akkor a „rendes” munkaviszonyban történő bejelentés helyett inkább megpróbálja „elbliccelni” az alkalmi munka havi korlátját meghaladó munkanapok bejelentését.

Sajnálatos, hogy az egyszerűsített foglalkoztatást a munkáltatók döntő többsége nem arra használja, alkalmazza, mint amire a jogalkotó eredeti szándéka irányult. Több esetben előfordul, hogy egész évben egyszerűsítve foglalkoztat munkavállalókat ugyanazon a munkahelyen, ugyanazon munkakörben 3-4 munkáltató, felváltva „jelentgetve be” a hónap összes munkavégzési napjára, esetenként a hónap minden napjára - tipikusan az üzemekben, nagykereskedelmi egységekben takarító - munkavállalókat. Így használják ki a törvényi szabályozást a jogalkotó céljával szöges ellentétben álló módon, mivel a jelenlegi szabályok csak az egy munkáltatóra vonatkozó korlátokat állapítják meg az alkalmi munkánál.

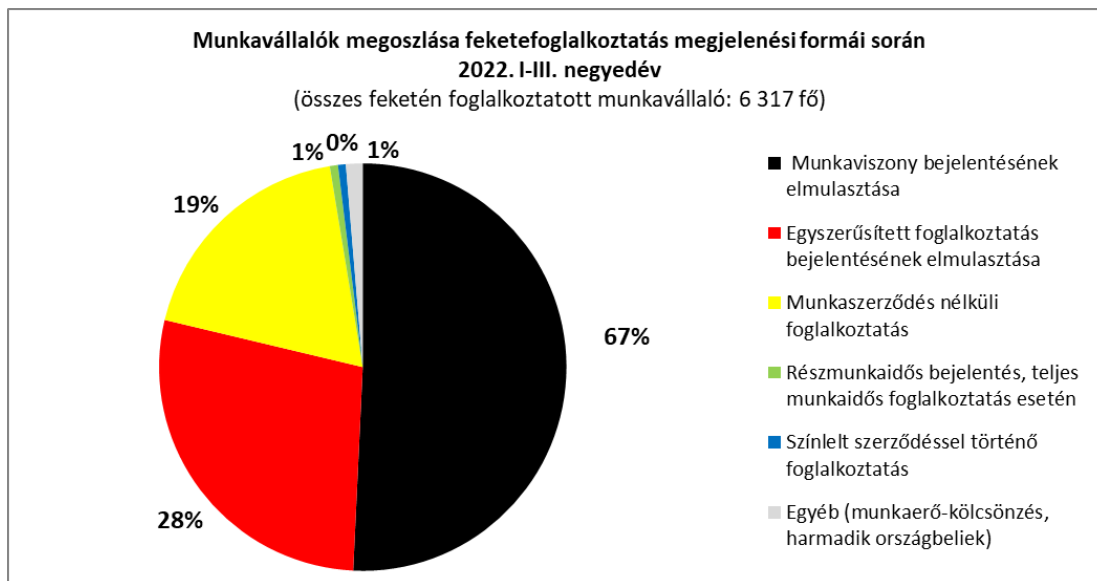
A másik jelentős probléma, hogy egyszerűsített foglalkoztatás során a munkavállalók nem minősülnek biztosítottaknak, ami hosszútávon számos hátránnyal jár a számukra. A munkavállalók nincsenek tisztában az egyszerűsített foglalkoztatás negatív hatásaival, sokan csak akkor szembesülnek ezzel, amikor valamilyen oknál fogva keresőképtelenné válnak, és kiderül, hogy táppénzre nem jogosultak.

Részmunkaidős bejelentés, teljes munkaidős foglalkoztatás mellett meglehetősen gyakori szabálytalanság, de az esetek döntő többségében a bizonyítás nagyon nehéz, mivel a munkájukat féltő munkavállalók nem mernek a munkáltatójuk ellen nyilatkozni, így a szabálytalansággal kapcsolatban magas a látencia. Ezen jogsértés feltárása legtöbbször csak megszűnt jogviszonyú munkavállalók esetében eredményes, amikor a volt munkavállalók már felfedik foglalkoztatásuk valós körülményeit.

Munkaszerződés nélküli foglalkoztatás során azok a munkáltatók, melyek nem akarnak feketén foglalkoztatni elsődlegesnek tekintik a bejelentést, mivel az a cél, hogy a munkavállaló minél előbb munkába álljon. A munkaszerződések írásba foglalását „idő hiányában” későbbre halasztják, és ilyenkor előfordul, hogy az végérvényesen feledésbe merül.

Ritkábban fordul elő a **színeli szerződéssel** történő foglalkoztatás, mely az esetek többségében a jogszabályok téves alkalmazására vezethető vissza.

Harmadik országbeliek szabálytalan foglalkoztatása rendszerint a munkavállalási engedély teljes hiányával, vagy más munkáltatóhoz szóló, vagy lejárt engedéllyel valósult meg.

2.2. Munkaidő, pihenőidő, rendkívüli munkavégzés

A **munkaidővel, pihenőidővel és rendkívüli munkavégzéssel** kapcsolatos jogsértések **7 078 főt** érintettek 2022. szeptember 30-ig, ami kevesebb, mint a 2021. szeptember 30-ig mért 8 432 fő. A **leggyakoribb** szabálytalanság a **munkaidő-beosztás hiánya**, melynek háttérben egyrészt a jogszabályok ismeretének hiánya, másrészt a rendkívüli munkavégzés leplezésére irányuló szándék áll. A második leggyakoribb szabálytalanság, a munkaidőkeret esetén a kezdő és befejező időpont írásbeli meghatározásának elmaradása, ami gyakorlatilag mind a munkavállaló, mind a hatóság számára ellenőrizhetetlenné teszi például a munkaidőkereten felüli rendkívüli munkavégzést, és így annak ellentételezését is (munkabér, szabadidő).

2.3. Munkaidő-nyilvántartás

A **munkaidő-nyilvántartás hiányával**, vagy adatainak **valótlan rögzítésével** kapcsolatos szabálytalanságok is kevesebb munkavállalói létszámot érintettek 2022. első háromnegyed évben (**8 638 fő**), mint 2021. első háromnegyed évben (9 335 fő).

A jogsértésnek számos formája előfordul. Általában nincs szándékosság, amikor az ellenőrzésig az aznapi munkavégzés kezdetéről, vagy az előző munkanap befejezéséről még nem tettek bejegyzést a jelenléti ívre.

A fentieknél nehezebben bizonyítható, egyéb súlyos jogsértésekhez kapcsolódó eset, amikor a nyilvántartást látszólag naprakészen vezetik ugyan, ám annak tartalma nem felel meg a tényleges munkavégzésnek.

A **munkaidő-nyilvántartással kapcsolatos jogsértések sokszor elfedik az esetleges munkabérrel, munkaidővel, illetve pihenőidővel kapcsolatos szabálytalanságokat is.** Gyakran a rendkívüli munkavégzést, vagy a munkaidő egyenlőtlenségét kívánják formális munkaidő-nyilvántartással leplezni. Ilyenkor kiemelt jelentősége lehet a helyszíni tanúvallomásoknak.

A papíralapon vezetett jelenléti ívek mellett elterjedtek az elektronikus úton vezetettek is. Ezek esetében is előfordultak mind a naprakészséggel, mind a tartalom valóságnak megfelelőségével, hitelességével kapcsolatos szabálytalanságok.

Gyakori az a munkáltatói védekezés a jogsértés feltárását követően, hogy a munkavállalók nem-, vagy nem előírászerűen vezették a munkaidő-nyilvántartást, figyelmen kívül hagyva, hogy ez a kötelezettség a munkáltatót terheli. Emellett a feledékenységkel illetve a fix munkaidővel szokták magyarázni a munkaidő-nyilvántartás hiányát, amikor sok munkáltató szerint szükségtelen a munkaidő-nyilvántartás vezetése.

2.4. Munkabér

A munkabérrel kapcsolatos jogsértésekkel érintett munkavállalói létszám (3 323) csökkent 2021. első háromnegyed évhez (3 907 fő) képest. Munkabérrel kapcsolatos szabálytalanságok tekintetében meg kell említeni az elmúlt években tapasztalt pozitív irányt, hogy egyre kevesebb munkavállalót érint ilyen jellegű szabálytalanság.

A legjelentősebb a munkabér határidőben történő megfizetésének elmaradása és a bérjegyzékkel kapcsolatos előírások be nem tartása volt. Szintén nagyobb munkavállalói létszámot érintett a **pótlékokra vonatkozó szabályok megszegése**. A bérpótlékok megfizetésének az elmaradása tapasztalatok szerint sok esetben a jogszabályok nem megfelelő ismeretéből fakad (pl. a könyvelők jogszabály ismeretének hiányosságai), de előfordulnak egyéb bérszámfejtési hibák, illetve a munkáltató szándékos szabálytalan magatartása is. Több esetben előfordult, hogy a munkaszüneti napon is rendeltetése folytán működő munkáltató nem tudta, hogy ha rendes munkaidőben foglalkoztathat munkavállalót munkaszüneti napon, akkor is kell munkaszüneti napra járó bérpótlékot fizetnie.

Több esetben megállapítást nyert, hogy a munkabérről adott elszámolás nem felelt meg a jogszabályi előírásoknak, nem volt megállapítható, hogy a munkáltató az alaphéren felül milyen pótlékokat számolt el a munkavállalóknak. Gyakori, hogy a „bérjegyzékek” nem alkalmasak az elszámolás helyességének ellenőrzésére, mivel a rajtuk szereplő adatok eltérnek az alapul szolgáló munkaidő-nyilvántartásokon vezetettektől, és előfordul, hogy a munkáltatók többhavi munkaidőkeretet állapítanak meg, ám annak végén nem számolnak el a munkavállalók bérével a szabályoknak megfelelően.

A bérjegyzék kiadásának hiánya súlyosabb visszaéléseket is rejthet akár a bejelentés nélküli foglalkoztatás egyik „biztos előjele” is lehet.

A foglalkoztatás-felügyeleti hatóság a vonatkozó törvényi rendelkezés szerint **a munkabért nem, vagy nem időben fizető munkáltató részére minden esetben lehetőséget biztosít arra, hogy az eljárás során az elmaradt bért egy kitűzött határidőn belül megfizesse**, melynek következtében mentesül az egyébként kötelező munkaügyi bírság megfizetése alól. **A hatóság ily módon is tudja segíteni azt, hogy a munkáltató a munkavállalók jogszerűen járó munkabérének kifizetésére és ne egy esetleges bírságösszeg kiegyenlítésére fordítsa anyagi erőforrásait.**

2022. évtől tovább növekedett a minimálbér és garantált bérminimum összege a 703/2021. (XII.15.) Korm. rendelet értelmében, így a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság fokozottan ellenőrizte a vonatkozó jogszabályi előírások betartását. Az ilyen jellegű jogsértéssel érintett munkavállalók száma tovább csökkent (2021. szeptember 30-ig 73 fő; 2022. szeptember 30-ig: **57 fő**), ami tovább erősíti az elmúlt évek tapasztalatát, mely szerint a minimálbérrel és a garantált bérminimummal kapcsolatos szabálytalanságok **elenyészőek**.

2.5. Egyéb szabálytalanságok

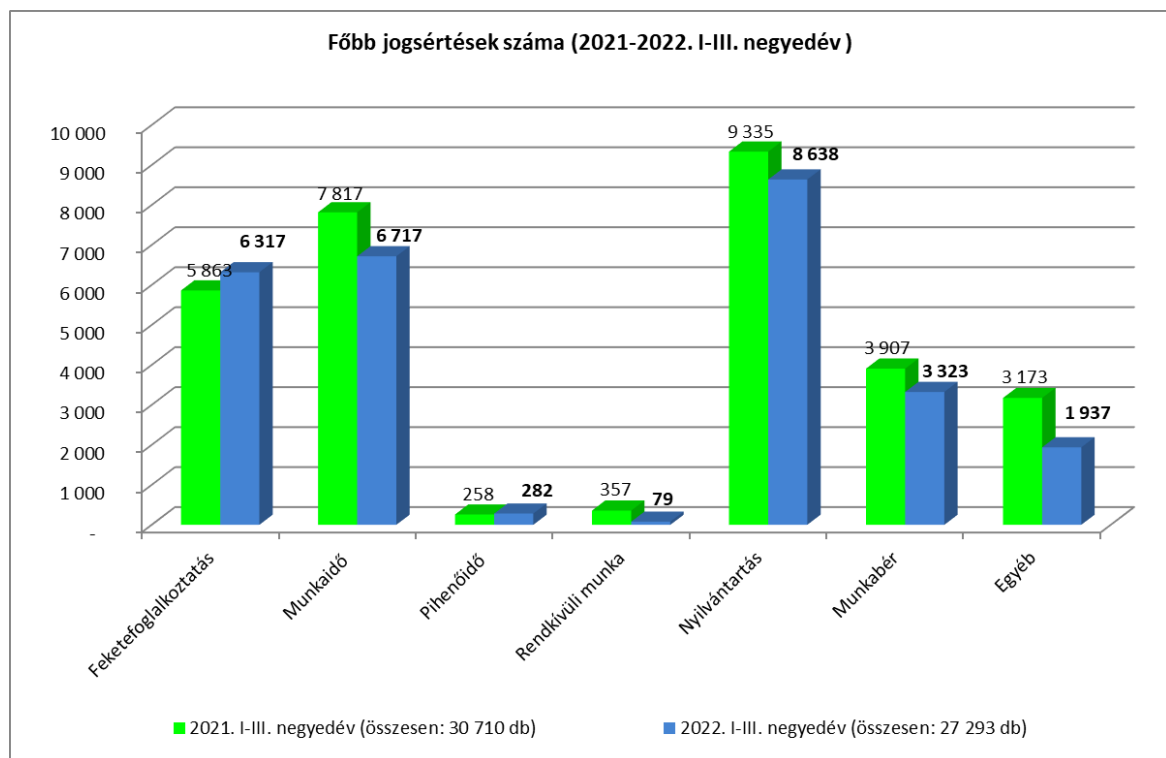
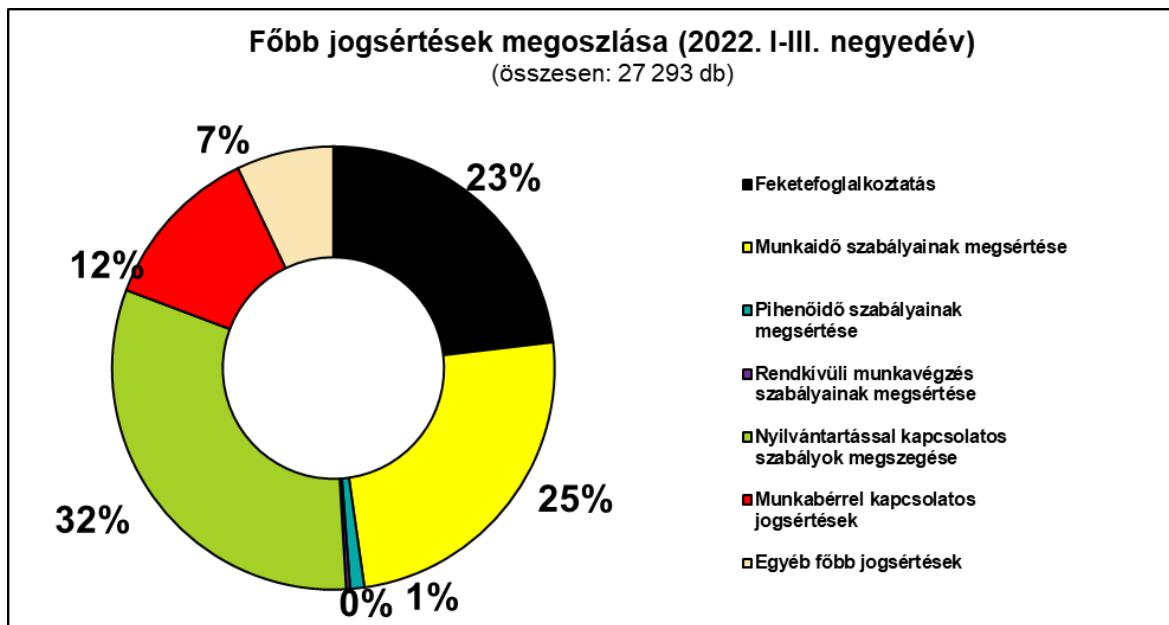
Jelentős számban (2022. szeptember 30-ig: 1 349 fő) előforduló munkaügyi szabálytalanság a foglalkoztatásra irányuló jogviszony megszűnésével összefüggő – a munkavállalót megillető – **igazolások kiadásának**, valamint a munkaviszony megszűnéséhez, megszüntetéséhez kapcsolódó **elszámolásnak az elmaradása**.

A tapasztalatok szerint a munkáltatók gyakran a vélt vagy valós sérelemre hivatkozva visszatartják a munkavállalót megillető igazolásokat, továbbá nem fizetik ki az utolsó havi munkabérüket, nem számolnak el a munkavállalóval. Ezen jogsértések szinte mindegyike szándékos. Az is előfordult már, hogy a munkavállaló akkor szembesül azzal, hogy bejelentés nélkül foglalkoztatták, mikor a munkavégzést követően a munkáltató nem adja ki a kilépő igazolásokat.

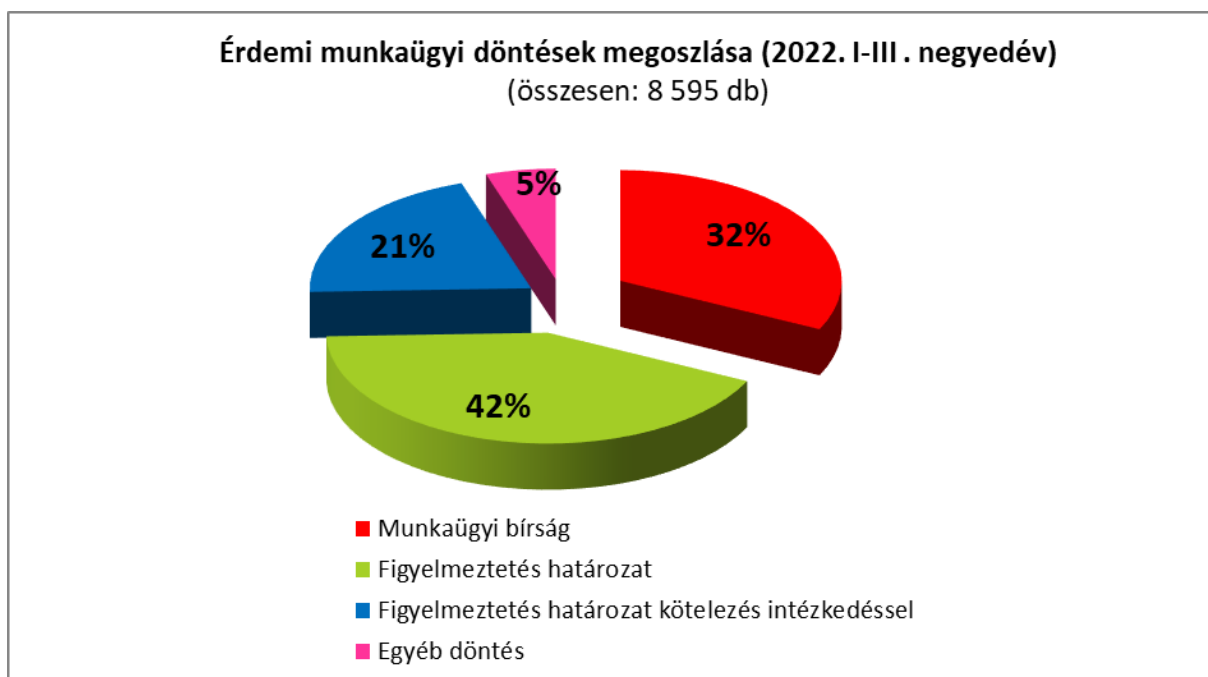
Az igazolások ki nem adásához gyakran társul a munkabér és egyéb járandóságok, mint a szabadságmegváltás ki nem fizetése is. Az e körben kiadmányozott és kötelezést tartalmazó döntéseket a foglalkoztatók nem minden esetben hajtják végre. A határozatok kiadmányozásakor a foglalkoztatók egy része már felszámolás alatt áll. Gyakran a nem teljesítő foglalkoztató helyett – amely időközben felszámolásra került – a felszámoló, a hatóság felhívására készíti el a munkaviszony megszűnésével összefüggő kilépési okmányokat. A bérelmaradást sérelmező foglalkoztatottak figyelmét a hatóság minden esetben felhívja, hogy a forduljanak a felszámolóhoz, annak érdekében, hogy később a Bérgarancia Alapon keresztül a részükre járó összeget megkaphassák.

A szabadsággal kapcsolatos jogsértésekkel érintett munkavállalók száma nagymértékben csökkent a 2021. első háromnegyed évi adatokhoz képest (2021. szeptember 30-ig: 1 448 fő 2022. szeptember 30-ig: **552 fő**). A szabadsággal összefüggő szabálytalanságok két leggyakoribb esete, hogy a nyilvántartáson „kiírt” szabadságot a munkáltató ténylegesen nem adja ki, a munkavállalók valójában munkát végeznek, valamint, hogy a munkáltatók a törvény előírásainak megfelelően nem biztosítják a munkavállalónak a naptári évben egy alkalommal, a legalább tizennégy nap egybefüggő munkavégzés alóli mentesülést.

A szabadságra vonatkozó szabályok betartásának ellenőrzése összetettebb, mert a munkáltatók „papíron” legtöbbször a jogszabályi előírásoknak megfelelően adják ki a szabadságokat, csak a helyszínen felvett munkavállalói tanúnyilatkozatokból, illetve egyéb bizonyítékokból derül ki az, hogy a szabadságként nyilvántartott napokon ténylegesen munkavégzés történt. A munkáltatók a szabálytalanságok feltárását követően gyakran a gazdasági helyzetükre, hirtelen jött megrendelésekre, egyéb nem várt eseményekre hivatkoznak a szabadságok kiadásának elmaradásakor, vagy azzal magyarázzák a jogsértést, hogy a munkavállaló nem akarta kivenni a szabadságát.

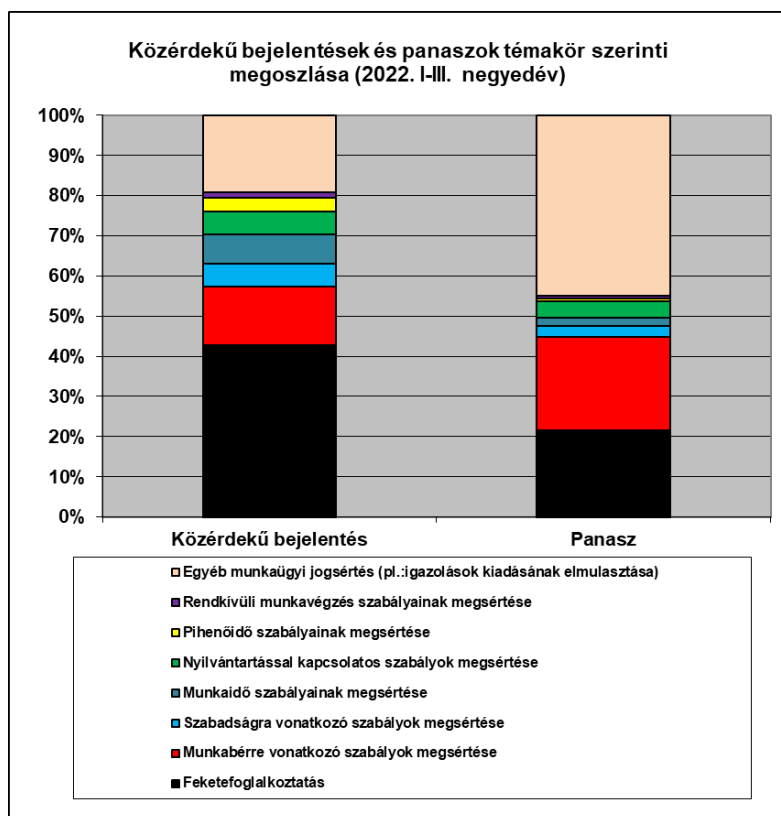
2022. első háromnegyed évében **2 768** esetben szabtak ki a foglalkoztatás-felügyeleti hatóságok **munkaügyi bírságot**, összesen **654 802 574 Ft** összegben. Az érdemi döntések közel **70 %-a** anyagi szankció nélküli intézkedés volt. A munkaügyi bírságok túlnyomó többsége **feketefoglalkoztatás** miatt került kiszabásra.

2022. első háromnegyed évében a közérdekű bejelentések és a panaszok száma (2021. szeptember 30-ig: 2 614, 2022. szeptember 30-ig: **2 540 db**) szinte változatlan.

A közérdekű bejelentések száma nem változott (2021. szeptember 30-ig: 1 072 db, 2022. szeptember 30-ig: **1 071 db**), míg a panaszok száma kis mértékben csökkent (2021. szeptember 30-ig: 1 542 db, 2022. szeptember 30-ig: **1 469 db**). A beadványok megoszlási aránya: **58 % panasz; 42 % közérdekű bejelentés**. Elmondható tehát, hogy a hatósághoz több munkavállaló fordult, akik konkrét, beazonosítható egyéni jogsérelmük miatt kértek segítséget, ami a hatóság munkájába vetett bizalomra is utal.

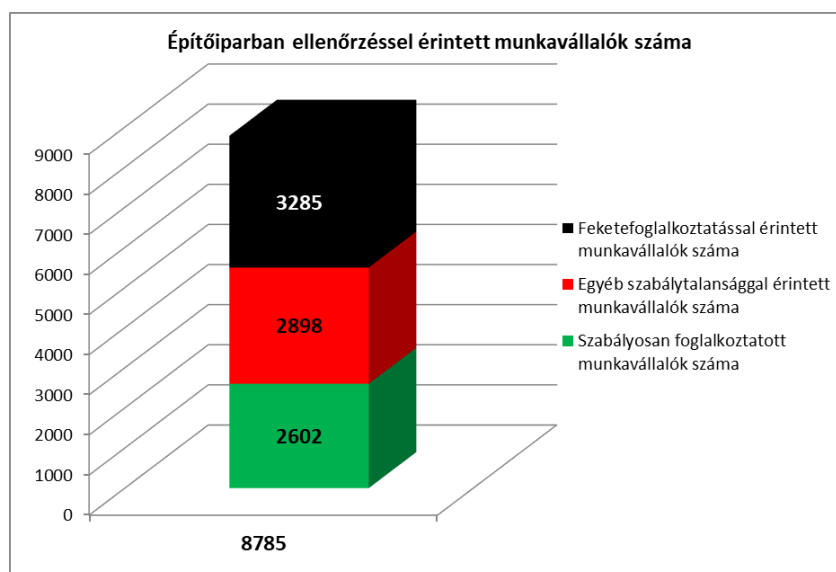
A legtöbb jelzés a vizsgált időszakban a **jogviszony megszűnésekor kiadandó igazolásokkal, elszámolásokkal** összefüggésben érkezett, melyek nagy része panaszként jutott el a hatósághoz. A második legtöbb megkeresés a **feketefoglalkoztatással** kapcsolatosan fordult elő, melynek 58 %-a közérdekű bejelentés formájában jutott a hatóság tudomására (közérdekű bejelentés: olyan körülményre hívja fel a figyelmet, amelynek orvoslása vagy megszüntetése a közösség érdekét szolgálja) másik része pedig panaszként. A harmadik legtöbb bejelentés a **munkabér** tárgyában érkezett, melynek közel 70 %-a munkavállalói panasz alapján kerül a hatóság látókörébe.

2. Az ellenőrzések összesített tapasztalatai

a) Építőipar

A foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzések 34 %-át ebben az ágazatban tartották 2022. szeptember 30-ig (3 764 db). A munkáltatók által elkövetett súlyos szabálytalanságok 3 026 db intézkedést, valamint 1 464 db munkaügyi bírságot vontak maguk után 307 038 650 Ft összegben. A 8 785 munkavállalóból 6 183 főt érintett valamilyen munkaügyi szabálytalanság. Az ágazatban 3 285 munkavállalót foglalkoztattak feketén így az ellenőrzéssel érintett munkavállalóhoz viszonyítva **itt volt a legnagyobb arányú a feketefoglalkoztatás.**

Az ágazatban a **feketefoglalkoztatás a legtipikusabb szabálytalanság**, emiatt adták ki a legtöbb intézkedést és a legmarkánsabb munkavállalói érintettség volt tapasztalható mind az építőipart érintő egyéb jogsértésekhez, mind a többi ágazat feketefoglalkoztatási adataihoz mérten.

A munkavégzés helye folyamatosan változik. A munkáltatók megkísérlik a bejelentés nélküli foglalkoztatást, remélve, hogy nem lesz helyszíni ellenőrzés. Az építőiparban a munkaterületek adottságai miatt könnyebb elbújni, elrejtőzni, illetve elfutni a munkavégzési helyről, így a munkáltatók a munkavállalókkal együttműködve megbeszélik a „teendőket” egy esetleges ellenőrzés során.

A feketefoglalkoztatás szerkezeti megoszlása kapcsán megállapítható, hogy legtipikusabb formája a munkaviszonyhoz, illetve egyszerűsített foglalkoztatáshoz kapcsolódó bejelentés hiánya, egyéb formái (pl.: színlelt szerződéssel történő foglalkoztatás) az építőipar területén nem jellemzők.

Az építőipar területén a 2022. első háromnegyed évben végzett ellenőrzések alapján a munkavállalók több mint 1/3 része feketén dolgozik.

A **másik leggyakoribb szabálytalanság**, hogy az építőipari munkáltatóknál **nagyon gyakori, hogy egyáltalán nem vezetnek munkaidő-nyilvántartást**. A munkaidő nyilvántartás vezetése nehézkes az építőiparban tevékenykedő munkáltatók számára, a nyilvántartás nehezen tárolható a helyszínen, nem tartják fontosnak a munkaidő vezetését és a munkavállalókkal gyakran fix napi bérben állapodnak meg, függetlenül a ledolgozott óraszámától. Általában arra hivatkoznak, hogy a munkaterületen nem tudják megfelelően tárolni a nyilvántartást, így emiatt nem tudnak bemutatni jelenléti ívet az ellenőrzések alkalmával. Nem mellékes körülmény, hogy ezáltal nem is „bajlódnak” a rendkívüli munkavégzés nyilvántartásával, sem annak ellentételezésével.

Bács-Kiskun megyei tapasztalat, hogy a munkáltatók beazonosítása nem ütközik nehézségbe a korábbi év ezen időszakával ellentétben, mivel a helyszínen a munkavállalók tudják, hogy kinek dolgoznak, ki a foglalkoztatójuk, azonban a munkavállalók sokszor nem tudják igazolni magukat, ezért sok esetben rendőrség bevonását kell alkalmazni az eljáró kormánytisztviselőknek. Továbbá a munkáltatók elmondása szerint a félreeső helyeken nem jelentik be a munkavállalókat bízva, hogy a hatóságok arra nem ellenőriznek, így sok esetben csak a központban, valamint a feltűnő helyeken munkát végző munkavállalókat jelentik be. Ennek az az oka, hogy a munkáltató megpróbálja kijátszani a jogszabályt, miszerint az egyszerűsített foglalkoztatási jogviszony (alkalmi munka) keretében foglalkoztatottak esetében havi 15 nap vagy évi 90 nap a jogszerű korlát, vagyis e felett már munkaviszonyban kellene foglalkoztatni a munkavállalókat. Gyakori hivatkozás a munkáltatók részéről, hogy azért nem teszik meg a bejelentést a munkavégzés előtt, mert a foglalkoztatottak megbízhatatlanok, nem veszik fel a munkát, és az előző napon bejelentett egyszerűsített foglalkoztatott helyett valójában más személy kezdi meg a munkavégzést.

Természetesen a hivatkozás, nem állja meg a helyét, mert a jogszabály rugalmas, így a jogkövető munkáltató számos módon (elektronikus, telefonos, mobiltelefonos applikáció) és gyorsan megteheti a bejelentést, és adott keretek között (a bejelentést követő két órán belül, illetve másnapra, vagy több napra vonatkozó bejelentés esetén az adott napon délelőtt 9 óráig) a visszavonásra, vagy módosításra is lehetőséget biztosít számára a törvény.

Vas megyében több esetben találkoztak azzal a „megoldással”, hogy a felügyelők megjelenése esetén a munkáltatók azonnal „rányomnak” a (egyszerűsített) bejelentés gombra a telefonjukon, így igyekeznek gyorsan legalizálni a foglalkoztatást.

Az ipari létesítmények építése esetében a generálkivitelező jellemzően az alvállalkozó lánc legalsó szintjéig befolyással tud lenni, elvárás részéről a lehető leginkább szabálykövető magatartás, ennek megfelelően a feketefoglalkoztatás ritkán fordul elő, az nem jellemző.

A kisebb beruházások esetében a munkáltatók foglalkoztatási gyakorlata a generálkivitelezőhöz igazodik. Amennyiben az építkezést felvállaló cég szabályosan tevékenykedik, az irányadó előírásokat teljesíti, akkor többnyire a foglalkoztatási gyakorlata, valamint az általa bevont alvállalkozók tevékenysége is jogkövető. Amennyiben az építkezésnek nincs „ténylegesen” felelős és állandó lebonyolítója, esetleg a tulajdonos igyekszik az elvégzendő tevékenységekhez kivitelezőket találni, ott gyakrabban fordul elő jogsértés, bejelentés nélküli foglalkoztatás is.

Számos foglalkoztató egyáltalán nem jelenti be segédmunkás, betanított munkás munkakörű munkavállalóit, sem egyszerűsített foglalkoztatás keretében, sem munkaviszonyban. Szakképzett munkaerő esetén ez már kevésbé jellemző.

A munkáltatók továbbra is előszeretettel alkalmaznak alkalmi munkavállalókat, mivel a kisebb munkákhoz egyszerűbb így a munkavállalókat alkalmazni, azonban bejelentésük sok esetben adminisztratív okok miatt marad el. Általában arra hivatkoznak, hogy a bejelentéshez szükséges adatokat nem mindig sikerül eljuttatni a könyvelőhöz, sokszor nem visz magával iratokat a munkavállaló, de ettől függetlenül munkába állítja a munkáltató, mert az adott munkát el kell végeznie.

Sajnos általános tapasztalat az ágazatban, hogy rendőri közreműködés nélkül már teljesen megszokott, hogy a munkavállalók tömegesen elhagyják a helyszínt, nem adják át igazolványaikat, valótlan adatokat diktálnak be, vagy akár fenyegetően lépnek fel a munkájukat végző kollégákkal szemben. A munkáltatók, munkavállalók részéről egyértelműen romló tendenciát, együttműködés hiányát, kötekedést, arrogáns magatartást tapasztalnak a hatóság munkatársai és ez évről évre romlik.

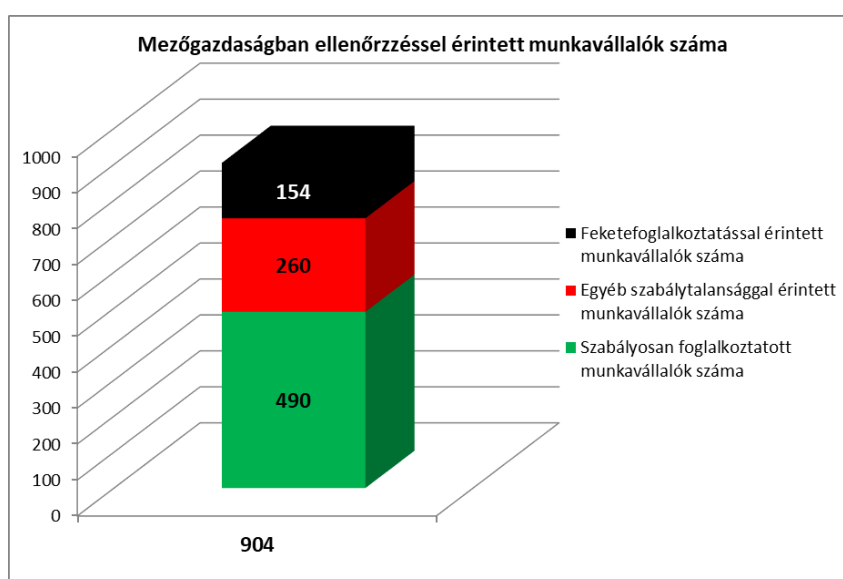
Sokat elmondanak az ágazat helyzetéről az alábbi jól szervezett fővárosi ellenőrzések eredményei.

Példa: 2022. július elején két nagyobb építkezésen 10 fő munkaügyi felügyelő tartott foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzést. Az ellenőrzések sikeres lebonyolítását 15 fő rendőr támogatta. A két építkezésen összesen 22 munkáltatót vontak ellenőrzés alá, akik 104 munkavállalót foglalkoztattak. A 22 munkáltató közül 5 munkáltatónál tártak fel az ellenőrzések feketefoglalkoztatást, összesen 37 főt érintően. Az építkezéseken 16 fő külföldi munkavállaló végzett munkát, közülük 14 fő harmadik országbeli állampolgár. Egy fő szökésben lévő körözött személyt előállítottak az első építkezésről a rendőrök. Az első helyszínen alkalmi munkavállalóként épülettakarítást végző 26 fő (a teljes létszám) munkavállaló egyszerűsített foglalkoztatását a foglalkoztatásuk- és az ellenőrzés megkezdéséig nem jelentette be a munkáltató az adóhatóság felé. A 26 főből 19 fő lett tanúként meghallgatva, mivel 1 fő fiatalos volt és a törvényes képviselője nem volt a helyszínen (a helyszíni ellenőrzés ideje alatt édesanyja telefonon azt a tájékoztatást adta, hogy a munkáltatónak írásbeli hozzájárulását adta fia munkavégzéséhez) az ő meghallgatására a helyszínen nem került sor. 6 fő munkavállaló a meghallgatása előtt – a rendőri jelenlét ellenére, a kerítéseken átmászva - engedély nélkül elhagyta a helyszínt, így ők sem lettek meghallgatva. A helyszíni ellenőrzés ideje alatt a munkáltató 36 munkavállaló egyszerűsített foglalkoztatását visszamenőleg bejelentette az adóhatóság felé.

Példa: Békés megyében 2022. szeptemberben egy vasútállomásnál található foglalkoztatási helyszínén (építkezés) a hatóság munkaügyi ellenőrei ellenőrzést tartottak, ahol munkavégzés közben találtak 6 munkavállalót. A 6 alkalmi munkavállaló volt, akik a vasútállomás épületének felújítását végezték. Megállapítást nyert, hogy a 4 segédmunkás munkakörben foglalkoztatott alkalmi foglalkoztatott 3 napja kezdődő foglalkoztatását a foglalkoztató nem jelentette be az adóhatóság területileg illetékes szerve felé a foglalkoztatási-felügyeleti hatósági ellenőrzés megkezdéséig.

b) Mezőgazdaság

A mezőgazdasági ágazatra 2022. első háromnegyed évben az ellenőrzések 2 %-a esett (214 db), összesen 143 intézkedés történt és 42 db munkaügyi bírság kiszabására került sor 14 196 600 Ft összegben. Az ellenőrzött 904 munkavállalóból 414 főt érintett valamilyen szabálytalanság, ebből a feketén foglalkoztatott munkavállalók 154 főt tettek ki.

Több megyében a mezőgazdaságnak tradicionálisan jelentős szerepe van. Az ágazatban jelen vannak az alkalmi munka keretében foglalkoztatók és a nagyobb volumenű mezőgazdasági termelésre berendezkedett – nagy létszámú munkaerőt foglalkoztató - vállalkozások is. Itt jellemző leginkább az atipikus foglalkoztatás (többnyire egyszerűsített foglalkoztatás keretében mezőgazdasági idénymunka).

A mezőgazdasági munkák gyakran a műúttól távolabb, az idegennek szinte fellelhetetlen, szélsőséges időjárási viszonyok mellett nehezen megközelíthető munkaterületen folynak, a sík terep adottságai révén pedig az idegen autót - ellenőrzést- könnyű már messziről „kiszúrni”, így a munkáltatók bíznak az ellenőrzések elmaradásában és sokszor tudatosan nem jelentik be a munkavállalókat.

Gyakran munkaerőhiány jellemzi az ágazatot, melyet olyan külföldi munkavállalókkal próbálnak pótolni, akik alacsonyabb munkabérért is elvállalják a mezőgazdasági munkákat.

Az ellenőrzések érintettek az ágazathoz tartozó olyan foglalkoztatókat is, amelyek a termelési tevékenység mellet az általuk előállított javak értékesítését is végezték.

A foglalkoztatás-felügyeleti hatóság az ágazat ellenőrzése tekintetében fontosnak tartja a társhatóságokkal közös ellenőrzésekbe való bekapcsolódást, különös figyelmet fordítva a

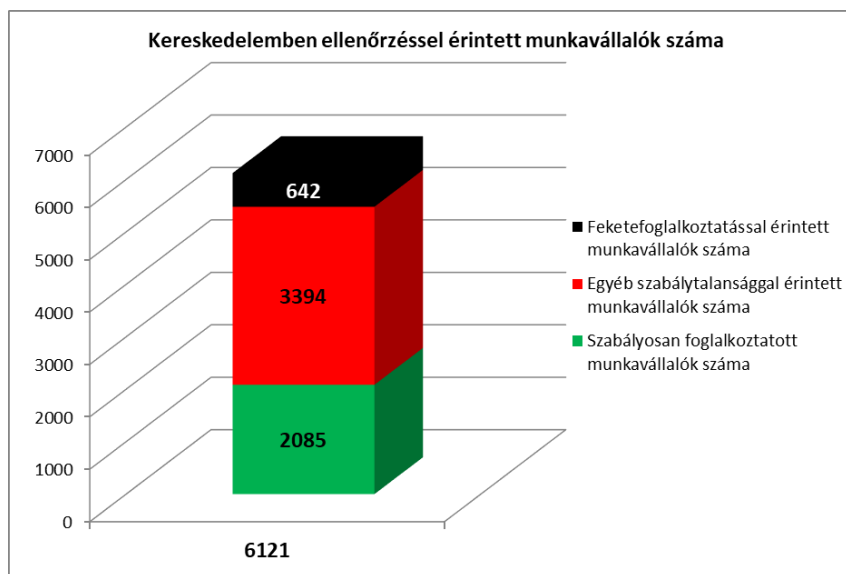
munkacélú kizsákmányolás vélelmezhető megvalósulási formájának feltárására. Sok esetben ezek a munkaterületek műúttól távoli, „eldugott” helyen, szinte csak a helyiek által ismert tanyavilágban, földterületeken találhatók.

Példa: 2022. augusztus végén egy Bács-Kiskun megyei gazdasági udvar munkavégzési helyszínen foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzés került lefolytatásra. Az ellenőrzés időpontjában a foglalkoztatási helyszínen összesen 4 fő foglalkoztatott végezett baromfitisztítást és bontást egyszerűsített foglalkoztatás keretében. A helyszínen semmilyen munkaügyi dokumentumot nem tudtak bemutatni a munkavállalók. A 4 alkalmi munkavállaló bejelentése nem történt meg a munka megkezdése, helyszíni ellenőrzés előtt, az illetékes adóhatóság felé, azt csak utólagosan jelentette be a foglalkoztató.

Példa: 2022. júliusban egy Tolna megyei foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzés során egy egyéni vállalkozó munkáltató egy szőlőültetvényén 9 kötöző munkakörű munkavállalót az ellenőrzés napján egyszerűsített foglalkoztatás (mezőgazdasági idénymunka) keretében kívánt foglalkoztatni, azonban a foglalkoztató a foglalkoztatottak jogviszonyát nem jelentette be az illetékes elsőfokú állami adóhatóság felé.

c) Kereskedelem

2022. szeptember 30-ig 2 763 db ellenőrzés esett erre az ágazatra (25 %). A 3 015 db intézkedés mellett 345 db munkaügyi bírságot szabott ki a hatóság 48 479 550 Ft összegben. Az ágazatban 6 121 munkavállalót vontak ellenőrzés alá, melyből 4 036 főt érintett szabálytalanság. Ebből 642 főnek volt rendezetlen munkaviszonya.

Az ágazatból jellemzően a mikro-, kis- és közepes méretű munkáltatókat érinti ellenőrzés, mert tapasztalatok szerint a multinacionális munkáltatók szabálykövetőbb gyakorlatot folytatnak, az ott előforduló hiányosságok többnyire adminisztratív okokra vezethetők vissza. A kereskedelmi ágazatban jellemző, hogy a kereskedelmi egységek minimális munkavállalói létszámmal, a munkaidő kitolásával igyekeznek a nyitvatartási idő alatt üzemelni, megsértik a munkaidő-beosztására, a munkaidőkeretre, a napi-, heti munkaidőre vonatkozó jogszabályi előírásokat.

Sok esetben a felek a munkavégzés megkezdéséig nem kötnek munkaszerződést, nem pontosítják a munkafeltételeket. A jogszabályismeret hiánya miatt gyakran előfordul, hogy az egyenlőtlenül beosztott foglalkoztatottak esetében a foglalkoztatók nem alkalmaznak

munkaidőkeretet, illetve a keretjellegű foglalkoztatás esetében nem határozzák meg a munkaidőkeret kezdő- és befejező időpontját

Az ágazatnak nincs tipikus szabálytalansága, a főbb jogsértések mindegyikével lehet találkozni.

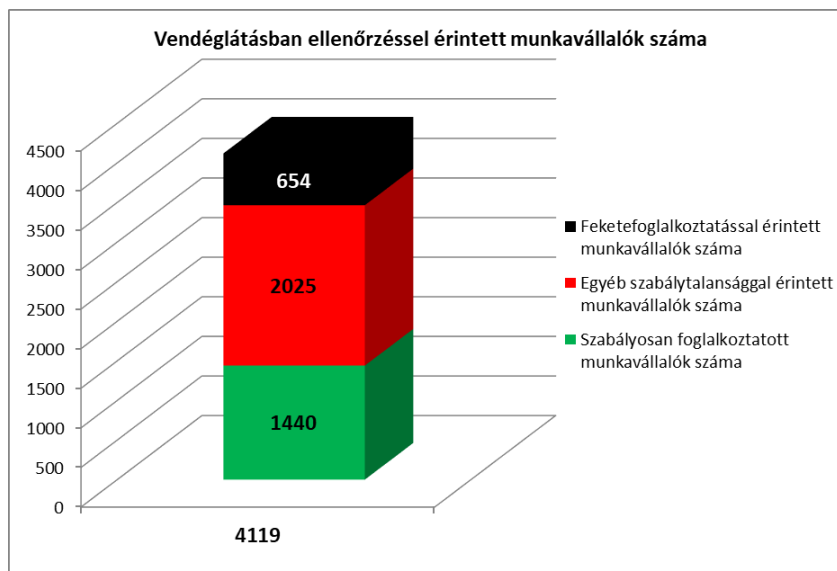
A munkáltatók annak érdekében, hogy leplezzék a munkaidő, pihenőidő szabályainak megsértését, gyakran hiányosan – nem napra készen - vezetik a jelenléti ívet, azokon több napra vonatkozóan nincs bejegyzés. Ezek utólag kerülnek kitöltésre, de az így rögzített időadatok már nem a valós munkavégzést tükrözik, hanem a kötelező havi óraszámnak megfelelő időadatokat, lehetőleg egyműszakos munkarendben, csak délutános vagy csak délelőtti felbontásban, szigorúan a nyitvatartási időhöz igazítva, elkerülve így a műszakpótlék fizetési kötelezettséget.

Több esetben előfordult, hogy a munkáltató a munkavégzés helyén, munkaterületen a tárgyhónapra, elszámolási időszakra a munkaidővel kapcsolatos adatokról nyilvántartást bemutatni nem tudott, nem lehetett vizsgálni a munkaidőre, pihenőidőre vonatkozó rendelkezések megtartását. Többször előfordul, hogy az érintett munkavállalóknak a munkaidő megszakításával nem volt munkaidőbe beiktatott szünet, étkezni a forgalom függvényében tudtak több részletben.

Példa: Komárom-Esztergom megyében panasz alapján foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzésre került sor 2022. szeptemberben. A munkavállaló panaszt tett, mely szerint a munkáltató 2022. február 22. naptól 2022. április 10. napig foglalkoztatta őt munkaviszonyban, eladó munkakörben. A fenti időszak alatt a munkavállaló heti 25 órás munkaidőnek megfelelően dolgozott egy áruházban. A munkáltató fenti időszakra munkaszerződést kötött a munkavállalóval, alaphétként 125.000,-Ft munkabért fizetett, azonban a munkáltató a foglalkoztatás bejelentését elmulasztotta teljesíteni az adóhatóság felé. A munkáltató a munkavállalóval 2022. április 11. napjától újabb munkaszerződést kötött és a foglalkoztatást e naptól kezdődően jelentette be az adóhatóság felé. Az érintett munkavállaló munkaviszonya 2022. augusztus 22. napon szűnt meg, azonban a munkaviszony megszűnésekor a munkáltató nem adta ki a dolgozó részére teljes körűen a jogszabályokban előírt igazolásokat.

d) Vendéglátás

2022. első háromnegyed évben a vizsgálatok 14 %-a (1 517 db) esett erre az ágazatra. Az összesen 1 580 db intézkedés mellett 315 db munkaügyi bírságot szabtak ki, összesen 64 354 000 Ft összegben. A 4 119 ellenőrzéssel érintett munkavállalóból 2 679 főt foglalkoztattak szabálytalanul. Feketefoglalkoztatás 654 főt érintett.

Az ágazatban - hasonlóan a kereskedelemhez - minden főbb szabálytalanság előfordul. Itt is jelentős a munkaidő-nyilvántartás hiánya vagy hiányos vezetése és a munkaidővel kapcsolatos jogsértések (napi, heti munkaidő megengedett mértékének túllépése, munkaidő-beosztás hiánya). Utóbbi szabálytalanságok rendszeresen összekapcsolódnak, hiszen vagy a munkavállaló dolgozik a megengedett munkaidőn felül (munkaidővel kapcsolatos szabálytalanság), vagy ami lényegesen gyakoribb, hogy ennek leplezése valósul meg szabálytalan nyilvántartással.

Említést érdemel, hogy a vendéglátásban a munkavállalók a nyitvatartási időnek megfelelően dolgoznak, így munkaidő meghaladja a napi 12 órás felső határt, előfordul 16 órás munkavégzés is. Általában 1-3 nap munkavégzést követően kerül sor pihenőnapra. A munkaidő-nyilvántartásban a ledolgozott órákat úgy rögzítik, hogy a napi munkaidő nem haladja meg a 12 órát, így leplezve a munkaidővel kapcsolatos jogsértést.

A vendéglátás területén foglalkoztatott munkavállalókat – kiemelten éjszakai munkaidőben – előszeretettel alkalmazzák egyszerűsített foglalkoztatás (alkalmi munka) keretében. A munkavégzés első naptári napjára megtörténik a foglalkoztatás bejelentése, a következő ún.: áthúzódnó naptári napra viszont több esetben ez elmaradt annak ellenére, hogy a munkáltatók tisztában voltak az egyszerűsített foglalkoztatás szabályaival. A jogsértés oka egyértelműen az éjszakai ellenőrzések alacsony valószínűsége.

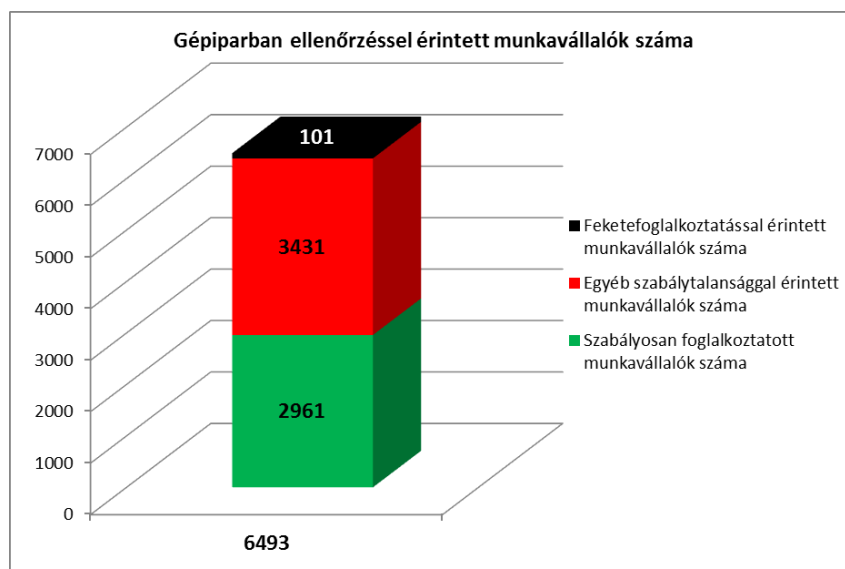
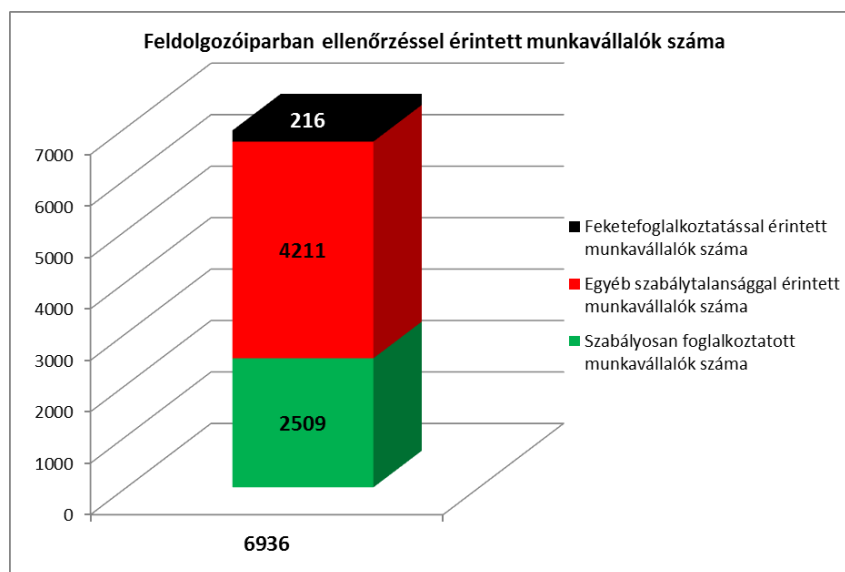
Az ellenőrzési tapasztalatok szerint, sok esetben hallgatólagos megegyezés van a felek között a jelenléti ív, a bérlapok és a bejelentett, illetve a valós óraszámot tekintve. A munkáltatók mindenhol próbálják a járvány okozta bevételkiesést kompenzálni, ezért minden lehetőséget megragadnak a kiadások csökkentésére, sajnos a munkavállalók bejelentésének teljesítése, illetve munkavállalók foglalkoztatásával összefüggő járulékmegfizetés sem kivétel ez alól.

Példa: Egy Vas megyei pizzériában 2022. július elején került sor foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzésre. Megállapítást nyert, hogy a munkáltató, összesen 5 főt érintően követett el munkaiügyi jogsértést. Egy munkavállalót az ellenőrzést megelőző napon és az ellenőrzés napján két munkavállalót az ellenőrzés napján konyhai kisegítő, valamint futár munkakörben foglalkoztatott szóbeli megállapodás alapján, írásba foglalt munkaszerződés és adóhatósághoz történt bejelentés nélkül. Egy szakács és egy futár munkakörben foglalkoztatott munkavállaló munkaidejéről nem vezetett munkaidő-nyilvántartást 2022. július hónapban a munkáltató, egy munkavállalójával nem közölte a munkaidő-beosztást írásban, valamint egy munkavállalót

érintően írásban nem határozta meg és nem tette közzé a munkaidőkeret kezdő és befejező időpontját.

e) Feldolgozóipar és gépipar

A hatóság ezekben az ágazatokban az ellenőrzések 7 %-át tartotta (729 db) 2022. szeptember végéig. A jogsértések miatt összesen 949 intézkedést és 154 db munkaügyi bírságot hoztak (85 082 224 Ft összegben). Összesen 10 216 munkavállalót vontak ellenőrzés alá, ebből 5 461 munkavállalót foglalkoztattak szabálytalanul. Feketefoglalkoztatás 313 főt érintett az ágazatokban.

Az ágazati sajátosságok miatt a feltárt jogsértések az esetek számottevő részében nagyobb munkavállalói csoportot érintenek, de volt példa néhány főt érintő szabálytalanságra is.

Jellemző a munkaidő-beosztásra vonatkozó szabályok be nem tartása, a munkaidőkeret kezdő- és befejező időpontjáról szóló írásbeli tájékoztatás közlése, valamint a hiányos munkaidő-nyilvántartás vezetése. A nyilvántartás gyakran nem tartalmazta a munkaidő kezdő- és befejező időpontját, vagy az adatok nem naprakészek és/vagy valótlanok.

Esetenként a munkavállalók részére a ledolgozott órák után járó munkabért kifizetik, azonban a túlórák egy részének leplezésére a bérelszámoláson a rendkívüli munkaidő más jogcímen (jutalom, mozgóbér) kerül elszámolásra, kifizetésre. A munkavállalók nehezen kontrollálják a ledolgozott órák után járó, részükre kifizetett munkabér összegét, nem igazodnak el a bérfizetési jegyzéken feltüntetett jogcímeiken.

A feldolgozóipari és gépipari munkáltatók általában képzett munkaügyi jogi háttérrel rendelkeznek, ezért sokszor gazdasági megfontolásból (pl. rendelkezések teljesítése miatt munkaszüneti napon történő foglalkoztatás) követhetnek el szabálytalanságot.

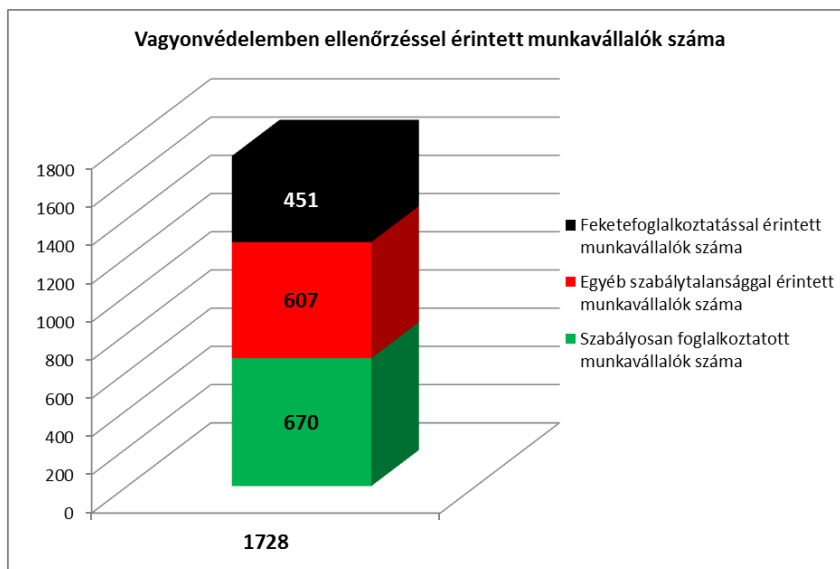
Megállapítható, hogy elsősorban a nagy élőmunka-igényű, és végzettséget, valamint a magyar nyelv ismeretét nem feltétlenül igénylő munkakörökben vannak jelen nagyobb számban a külföldi munkavállalók, ami a feldolgozóipar egyes területeire hatványozottan igaz.

Ki kell emelni a sütőipar területén a külföldi tulajdonban álló pékségeket, melyek ellenőrzése nem csak a szabálytalanul alkalmazott harmadik országbeli állampolgárok nagyobb száma miatt indokolt, de sok esetben a magyar munkavállalókat is visszaélősszerűen alkalmazzák. E téren említést érdemel a napi munkaidő maximális mértékének megsértése, az egyéb jogsértéseket leplező munkaidő-nyilvántartás hiánya, a szabálytalan részmunkaidős foglalkoztatás, vagy akár a „próbanap” intézménye is.

Példa: 2022. júliusban Fejér megyében egy feldolgozóipari munkáltatónál tartottak foglalkoztatás- felügyeleti ellenőrzést. A helyszínen 5 munkavállaló nyilatkozatot tett a foglalkoztatásával kapcsolatban. 1 munkavállaló üzemvezető, 1 munkavállaló üzemvezető-helyettes, 3 munkavállaló betanított munkás munkakörben végzett munkát. A munkavállalók munkaviszonyban, határozott idejű munkaszerződéssel, végeztek munkát. Munkaidő-nyilvántartást naprakészen vezettek. Hétfőtől péntekig végeztek munkát a munkavállalók. Két munkavállaló jogviszonyának bejelentése késve történt meg az adóhatóság felé, valamint 1 munkaviszonyban foglalkoztatott munkavállaló jogviszonyának bejelentése a foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzés megkezdését követően történt meg.

f) Nyomozási és biztonsági tevékenység

Az ellenőrzések 6 %-a (645 db) érintette a személy- és vagyonvédelmi ágazatot 1071 db intézkedéssel. A vizsgálatokból 167 végződött munkaügyi bírsággal (63 226 500 Ft). Az ellenőrzéssel érintett 1 914 munkavállalóból 1 459 főt érintett valamilyen jogsértés és 487 munkavállalót foglalkoztattak feketén.

Jellemzőek a súlyos munkaügyi szabálytalanságok, amelyeket többségében a munkáltatók vélhetően szándékosan követnek el. A bejelentés nélküli foglalkoztatás mellett a vállalkozások a munkaidővel, nyilvántartási kötelezettséggel, munkabérrel kapcsolatos jogszabályi rendelkezéseket sem tartják be.

Még mindig gyakran előfordul, hogy a munkáltatók kiléte az ellenőrzések helyszínén nehezen állapítható meg, sőt a későbbiek során is nehezen tisztázható. Ez főként abból adódik, hogy a munkavállalók háromhavonta új munkaszerződést kapnak, új munkáltatótól. A munkavállalók nem tudják megnevezni, hogy az ellenőrzés napján ki a munkáltatójuk, esetleg csak a fővállalkozót tudják megnevezni, mivel az ő egyenruhájukat hordják, vezetik az őrnaplójukat vagy szolgálati naplójukat. A munkáltatók az ellenőrzés folytatásaként sok esetben nem együttműködőek, nehezen megtalálhatóak, nem szolgáltatnak adatot a hatóság számára.

Jellemző, hogy az ellenőrzés alkalmával csak jegyzőkönyvön kívül hajlandók elmondani a munkavállalók, hogy a kivett szabadságokat nem fizeti ki a munkáltató, pótlékokat szintén nem fizet, csak egy szóban meghatározott órabért, hiába szerepel a munkaszerződésben havibér + pár ezer forintos pótlékátalány. A teljesített munkaidő pedig általában jelentősen meghaladja a rendes havi munkaidőt, mivel a munkakört automatikusan készenléti jellegű munkakörnek minősíti a munkáltató.

A vagyonőri munkakör azonban sok esetben nem készenléti jellegű, ennek ellenére a munkáltatók gyakran szabálytalanul ilyen formában foglalkoztatják munkavállalóikat, komoly anyagi hátrányt okozva nekik.

A munkabér bérpapíron a minimálbér, illetve a garantált bérminimum havi összege, de a kifizetés szinte mindig órabérben történik, a ledolgozott órák után a felek által megállapodott, a jogszabályban rögzítetteknel magasabb összeggel. A bérfizetés a dolgozók elmondása szerint hivatalos és nem hivatalos részre tagolható.

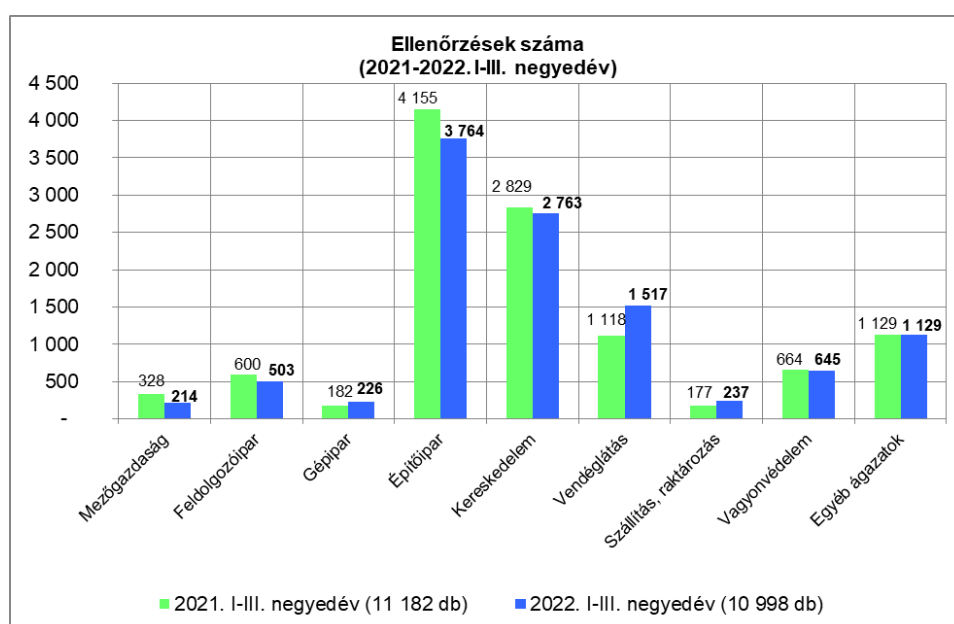
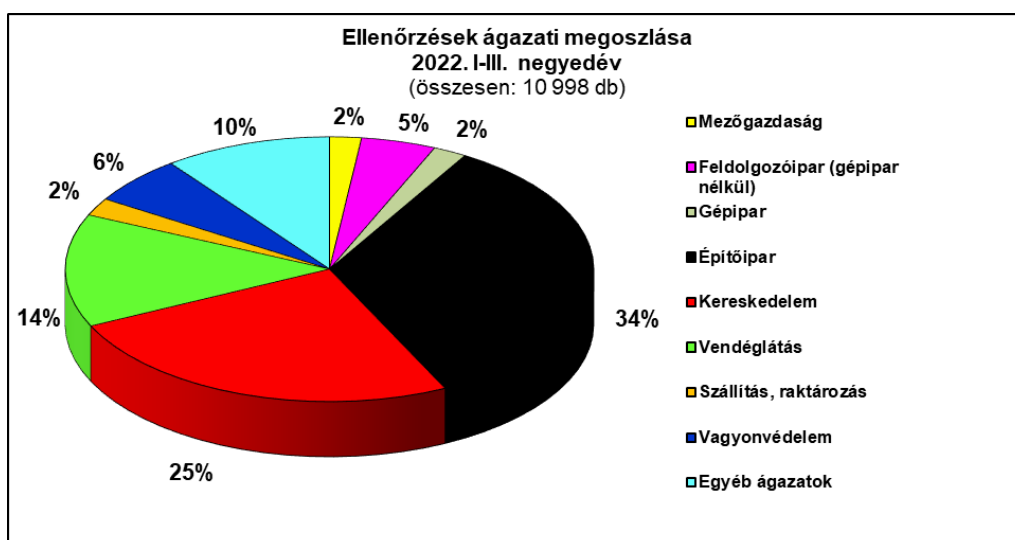
Jellemző, hogy a tárgydíszaki munkaidő-nyilvántartások, vezénylések esetében a vagyonőrök elmondják, hogy azokat a foglalkoztatók elektronikus formában, telefonon történő bediktálás alapján vezetik a központban, de a szolgálati helyen nem tudják bemutatni sem számítógépen, sem telefonon eljáró kormánytisztviselőknek.

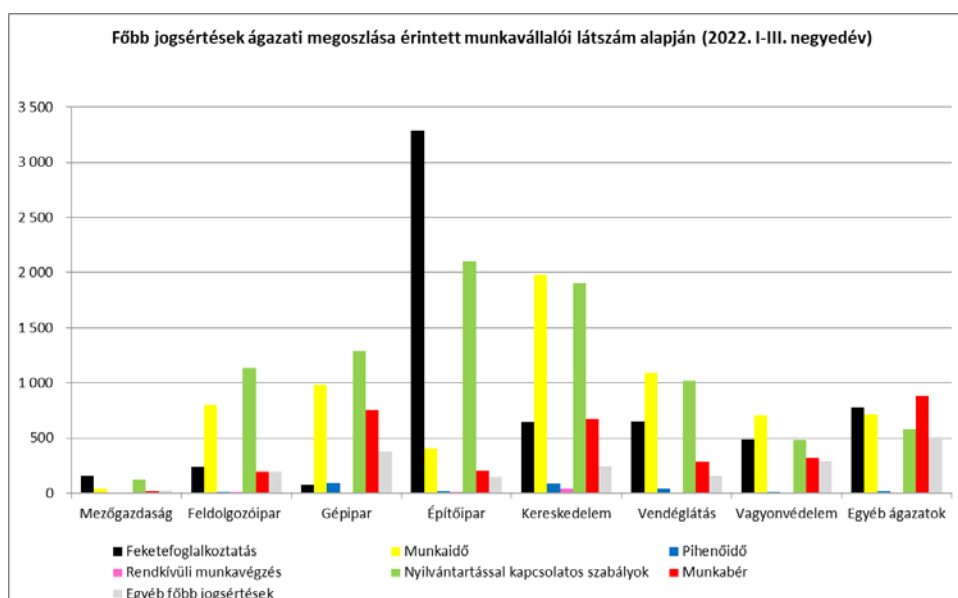
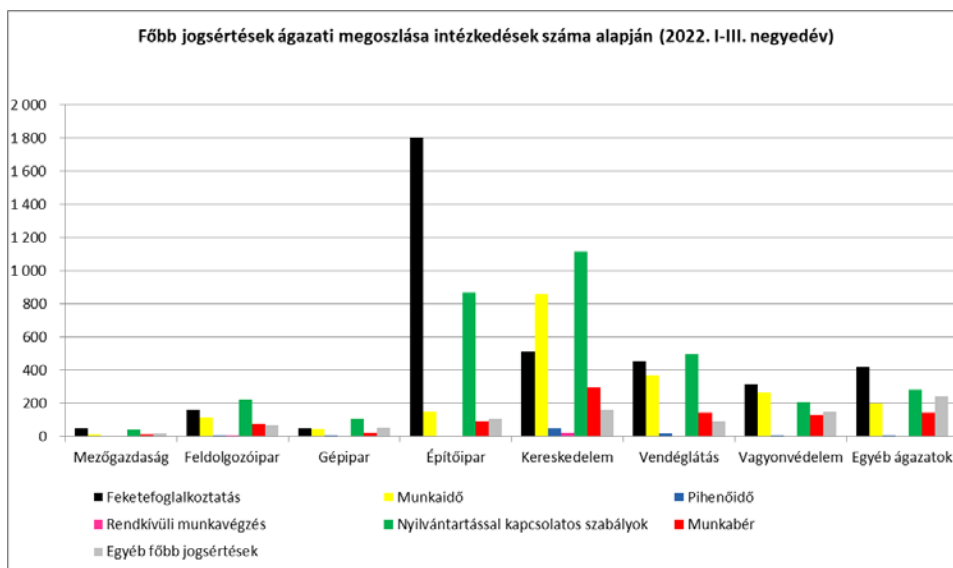
Gyakori a nyugdíjas munkavállalók foglalkoztatása, alkalmazásukat a kedvezőbb adózási szabályok teszik vonzóvá. Több esetben találtak munkavégzés közben egyéni vállalkozó

vagyonörököt vállalkozási szerződés keretében, de előfordult az ágazatban a több munkáltató által létesített munkaviszony is, a munkáltatók továbbra sem kedvelik az egyszerű, egy munkáltató által létesített jogviszonyt, folyamatosan keresik a kiskapukat.

Példa: 2022. júliusban (szombati napon) társhatóságokkal (rendőrség, katasztrófavédelem) együtt közös, úgynevezett „éjszakai” ellenőrzésre került sor 21:15 órai kezdettel egy Somogy megyei szórakozóhelyen (disco). Az ellenőrzött munkavégzési helyen a személy- és vagyonőr munkakörben munkát végző munkavállaló került meghallgatásra, aki - tanúvallomása alapján – pénteken és szombaton végzett munkát a foglalkoztató alkalmazásában, egyszerűsített foglalkoztatásra irányuló jogviszony (alkalmi munka) keretében, 15.000.- forint összegű napibér ellenében. A munkavállaló a munkavégzés feltételeiben szóban állapodott meg a munkáltató ügyvezetőjével, egyszerűsített munkaszerződést, más egyéb szerződést nem írt alá. A munkavállaló feladata a szórakozóhelyen a rendfenntartás volt, munkavégzéséről munkaidő-nyilvántartás nem készült.

A munkáltató a munkavállaló ellenőrzés előtti napot érintő munkavégzésével kapcsolatban adóhatósági bejelentést nem tett, az ellenőrzés napján érintően pedig a hatósági ellenőrzés megkezdését követően (elkésetten) tette meg a bejelentést.

3. Utóellenőrzés

Utóellenőrzés keretében elsősorban a jogviszony bejelentésére kötelező határozatok teljesítését vizsgálta a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság. Az ellenőrzések során feltárt feketefoglalkoztatás legalizálását a munkáltatók a legtöbb esetben már az ellenőrzést követően, annak hatására még a határozat meghozatala előtt, az eljárás során megtették.

Az utóellenőrzések során a jogerőre emelkedett, feketefoglalkoztatás tárgyában kiadmányozott döntések alapján 5 179 munkavállaló jogviszonyának rendezése volt vizsgálható, mely létszám 93,9 %-ának utóellenőrzése teljesült.

A jogerőre emelkedett, feketefoglalkoztatás tárgyban kiadmányozott határozatok alapján 2 757 munkáltató volt vizsgálható, ebből a foglalkoztatók 95,7 %-ának utóellenőrzése teljesült.

A tapasztalatok szerint azok a munkáltatók nem teljesítik a határozati kötelezések végrehajtását, akik már az alapeljárás során sem voltak együttműködőek, az átvett idézésekre nem jelentek meg, a küldemények „nem kereste” vagy „ismeretlen helyre költözött” jelzéssel érkeztek vissza.

A „feketefoglalkoztatással” kapcsolatos **utóellenőrzés jelentősége** azért kiemelkedő, mert a kötelezés végrehajtásával teljesül az ellenőrzés célja. foglalkoztatás-felügyeleti hatóság így tud **hozzájárulni a legális adózó munkahelyek számának növeléséhez, a munkavállalók alapvető jogainak** (biztosítotti jogviszony, tényleges szolgálati idő rögzítése, egyéb jogviszonyhoz kapcsolódó szabályok betartatása, stb.) **védelméhez, valamint a tisztességes verseny érvényre juttatásához és a jogkövető vállalkozások versenyhátrányának csökkentéséhez.**

4. Társhatósági ellenőrzések

A **társhatóságok közreműködésével** 2022. szeptember 30. napjáig **2 306** foglalkoztatás-felügyeleti **ellenőrzés** zajlott, mely az összes vizsgálat 20,96%-át jelenti.

A rendőrséggel „hagyományosan” magas volt a közös ellenőrzések száma. A foglalkoztatás-felügyeleti hatóság a rendőrség segítségét rendszerint olyan munkáltatók vonatkozásában, olyan munkavégzési helyszínek ellenőrzésénél kéri, ahol a hely jellege azt megkívánja, illetve ahol korábban a foglalkoztató megghiúsította az ellenőrzést, vagy jelentős mértékben akadályozta azt. A 2022. szeptember 30-ig a rendőrhatalommal közösen 843 ellenőrzést folytattak le a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság képviselői.

A foglalkoztatás-felügyeleti hatóságok is részt vettek a rendőrség által szervezett akcióellenőrzésekben. Így került sor az „EMPACT Action Day Labour Exploitation 2022” elnevezésű, munkacélú kizsákmányolás elleni 2022-es EMPACT közös akció magyarországi végrehajtására 2022. június 15-21. között.

A munkavédelmi hatósággal 661 közös ellenőrzés történt. Ki kell emelni, hogy sokszor a munkavédelmi szakterület jelzése alapján (amennyiben a munkavédelmi ellenőrzés során észlelik, hogy vélelmezhetően fennáll a feketefoglalkoztatás) indult meg a foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzés.

A társhatósági együttműködések évek óta hatékonyan zajlanak, egymás munkáját segítve, kiegészítve járnak el az érintettek. Jól megszervezett, összehangolt, helyszíni ellenőrzéseket folytatnak le. A közös ellenőrzések előkészítési fázisában a hatóságok egymástól több releváns adathoz, érdemi információhoz jutnak, illetve lehetőség van a helyszíni ellenőrzések során is adat- és információcserére.

5. A közigazgatás szolgáltató jellegének érvényesülési formái

A foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzéssel kapcsolatos állami irányítási feladatokat lát el, illetve részt vesz a munkaügyi előírások végrehajtásának elősegítését szolgáló **tájékoztató, felvilágosító tevékenység** ellátásában. A tapasztalatok szerint a munka világának szereplői a honlapon naponta akár több kérdést is feltesznek, melyekre adott válaszok ugyanott csoportosítva is megjelennek.

2022. szeptember 30-ig közel 200 db honlapon (a hatóság külső honlapján működtetett tájékoztatás/felvilágosítás menüpont használatával), valamint postai és e-mail útján érkezett **kérdés, panasz, valamint közérdekű bejelentés került megválaszolásra.** Emellett a

hatóságok országosan közel 700 ügyben adtak tájékoztatást a 2022. év januártól szeptemberig terjedő időszakában.

A foglalkoztatás-felügyeleti hatóság több megyében foglalkoztatási rendezvényeken, saját rendezésű nyílt napokon, adott felvilágosítást az érdeklődőknek a hatóság munkájáról és a hatályos foglalkoztatási szabályokról, így a munkavállalók és munkáltatók szélesebb körű tájékoztatása teljesülhetett.

6. Összegzés

- 2022. szeptember 30-ig a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság **10 998 munkáltatót** ellenőrzött, a vizsgálatok során a **foglalkoztatók 72 %-nál tárt fel munkaügyi jogsértéseket**, amelyek az ellenőrzés alá vont **munkavállalók (38 185 fő) 61 %-át érintették**. 2021. első háromnegyed évhez viszonyítva az ellenőrzések száma közel változatlan (2021. szeptember 30-ig: 11 182 db), a szabálytalan munkáltatók arányában (2021. szeptember 30-ig 68 %) növekedés figyelhető meg. A munkavállalói érintettséget vizsgálva megállapítható, hogy kevesebb munkavállalót érintett ellenőrzés (2021. szeptember 30-ig 41 596 fő), de közel azonos arányban érintett valamilyen munkaügyi jogsértés munkavállalókat 2022. első háromnegyedévében (2021. szeptember 30-ig 62 %).
- Az ellenőrzési tapasztalatok szerint továbbra is meghatározó a **feketefoglalkoztatás**, mely a vizsgálatokkal érintett munkavállalók **16,54 %-át** tette ki (6 317 fő).
- Az ellenőrzéssel érintett munkavállalókhöz viszonyítva a **feketefoglalkoztatással érintett munkavállalók aránya növekedett 2022. első háromnegyed évben** és a 2011-től vizsgált első háromnegyedévek tekintetében **most volt a legmagasabb**.
- A tavalyi hasonló időszakhoz viszonyítva, csak a mezőgazdaságban és a gépipari szektorban javult a helyzet, a vagyonvédelem területén közel változatlan a feketefoglalkoztatás helyzete, míg az összes többi szektorban negatív tendencia figyelhető meg.
- Az építőipari munkáltatók ellenőrzésénél a rendőrség társhatósági együttműködése kiemelkedően fontos.
- A munkabérrel kapcsolatos szabálytalanságokon belül a megemelt összegű **minimálbérrel és garantált bérminimummal kapcsolatos szabálytalanságok továbbra sem jellemzőek**.
- A foglalkoztatás-felügyeleti hatóság továbbra is törekszik arra, hogy az ellenőrzések jelentős többsége olyan munkahelyekre irányuljon, ahol ténylegesen megsértik a munkavállalók jogait, tehát hatékonyan történjen az ellenőrzési célpontok kiválasztása.

Forrás: a foglalkoztatás-felügyeleti hatóságok 2022. I-III. negyedéves beszámolóí